

Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatiestrategie Zeeland

Concept 16 december 2020

Leeswijzer

In dit document is een eerste concept van de uitvoeringsagenda opgenomen. Het is een bijlage bij de conceptversie van de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland die ter consultatie aan de algemene besturen van de Zeeuwse overheden wordt aangeboden. De uitvoeringsagenda laat goed zien hoe de afspraken uit de KasZ concreet vertaald worden naar uitvoeringsacties. Het laat daarmee zien waar elke partij voor aan de lat staat.

Het is belangrijk om nogmaals te benadrukken dat een conceptversie. Bij het lezen moet in acht worden genomen dat dit document zich qua ontwikkeling nog in een eerder stadium bevindt dan de concept-KasZ. Om die reden is nog niet bij alle acties de tabel volledig ingevuld. In het eerste half jaar gezamenlijk met de samenwerkende partijen de uitvoeringsagenda verder worden uitgewerkt. Bij het aanbieden van de definitieve KasZ ook een definitieve versie van de uitvoeringsagenda zijn toegevoegd.

Met in achtneming van bovenstaande wordt nadrukkelijk gevraagd om in deze consultatie uw discussie en reactie te richten op de concept-KasZ en dit document enkel te gebruiken om een beeld te krijgen van de concretisering van de KasZ.

Algemeen

Afspraak	Nr	Actie	trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Stapsgewijs werken we aan een klimaatrobuust Zeeland. <ol style="list-style-type: none"> 1. Klimaatadaptatie is van ons allemaal 2. Stapsgewijs werken we aan een klimaatrobuust Zeeland 3. We vergroten de bewustwording en het draagvlak: 4. We borgen klimaatadaptatie 5. We durven te experimenteren en te innoveren 6. We benutten kennis, expertise, voorbeelden en ervaringen 7. We maken werk met werk 	A.01	Uitvoeren van dit uitvoeringsplan.		Zeeuwse inwoners, bedrijven, instanties, overheden.	2021-2025	Klimaatadaptatie verweven in ons dagelijks doen en handelen en zo stap voor stap aan een klimaat adaptieve samenleving bouwen. Klimaatadaptatie is van ons allemaal. Overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en (tijdelijke) inwoners ... allemaal moeten we een bijdrage leveren aan een klimaatbestendig Zeeland.
	A.02	Uitvoeren nieuwe ronde stresstesten om (steeds meer) zicht te krijgen in risico's en oplossingen.		Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, waterschap, bedrijven	2023 e.v.	Uitvoeren tweede ronde stresstesten op basis van de nieuwe informatie die in de tussenliggende jaren is verzameld en (nieuwe) landelijke richtlijnen die in de afgelopen jaren zijn opgesteld. https://ruimtelijkeadaptatie.nl/stresstest/bijsluiter/
	A.03	Uitvoeren regionale risicodialoog		Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, waterschap, bedrijven	2024 e.v.	

	A.04	Uitvoeren lokale risicodialogen		Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, waterschap, bedrijven	2021-2025	(in samenhang met lokale ontwikkelingen)
De Zeeuwse gemeenten en de provincie vertalen deze klimaatadaptatiestrategie naar hun Omgevingsvisie. Het waterschap borgt dit beleid.	A.05			Zeeuwse gemeenten, Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen	2021	

CONCEPT

Overstromingen						
Afspraak	Nr	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Het thema overstromingen wegen we als volwaardig aspect mee bij (ruimtelijke) ontwikkelingen om de risico's, gevolgen en kwetsbaarheden in Zeeland niet verder te laten toenemen. Gebaseerd op meerlaagsveiligheid.	0.01	Laag 0 Buitendijks: Opstellen en vastleggen uitgangspunten aangepast bouwen en ontwikkelen in buitendijkse gebieden		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten, Veiligheidsregio Zeeland, Rijkswaterstaat	2021-2022	Per initiatief en bijbehorende locatie inzichtelijk maken welke risico's aanwezig zijn en hoe deze zo veel als mogelijk worden verlaagd. Hierbij rekening houden met zeespiegelstijging.
	0.02	Laag 0 Buitendijks: Uitvoeren toets en opstellen handelingsperspectieven voor buitendijkse ontwikkelingen en bestaande functies.		Veiligheidsregio Zeeland, overige overheden	2022-2023	Integrale planontwikkeling en innovatieve maatregelen om ook op lange termijn de kustveiligheid te garanderen door alle partijen. Voor bestaande functies gaan de Zeeuwse overheden hierover in gesprek met eigenaren en beheerders. Voor nieuwe functies zal een toets vooraf plaatsvinden.
	0.03	Laag 1: Waterkering Primair)Uitvoeren van integrale planontwikkeling dijkversterkingstrajecten t.b.v. brede waterkerende landschappen		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Rijkswaterstaat, Zeeuwse gemeenten	2021 e.v.	Alle partijen streven naar integrale planontwikkeling en innovatieve maatregelen om ook op lange termijn de kustveiligheid te garanderen. In jaar-x ten minste één pilot starten voor uitdenken integraal ontwerp én

Overstromingen						
Afspraak	Nr	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						bijbehorende Rijks-financieringsmiddelen
	0.04	Laag 1: Waterkering (Primair) Aanwijzen en vastleggen aanvullende reserveringszones o.b.v. inzicht versterkingsopgaven		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten	2021 e.v.	Wanneer eind 2022 zicht is op de nieuwe versterkingsopgaven, wordt voor de benodigde dijkvlakken in Zeeland een aanvullende reserveringszone opgenomen.
	0.05	Laag 1: Waterkering (Primair) Lobby richting Rijk voor integrale benadering en planontwikkeling dijkversterking		OZO, Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen	2021- e.v.	
	0.06	Laag 2: Ruimtelijke Inrichting Aanwijzen gebieden waar ontwikkelingen van kwetsbare functies worden voorkomen of aangepast bouwen of inrichtingsmaatregelen noodzakelijk zijn.		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten, Veiligheidsregio Zeeland, Rijkswaterstaat	2023	De Zeeuwse primaire keringen zijn op orde. Desondanks kan een dijk bezwijken. Door zeespiegelstijging worden specifieke gebieden in Zeeland die snel en diep overstromen steeds kwetsbaarder. Voorkomen moet worden dat nog meer schade, slachtoffers voor maatschappelijke ontwrichting zorgen. Voor nieuwe ontwikkelingen

Overstromingen						
Afspraak	Nr	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						geldt een expliciete afweging of in gebieden die snel en diep overstromen vitale en kwetsbare functies, inclusief functies waar veel mensen werken en verblijven, kunnen worden geweerd.
	O.07	Laag 2: Ruimtelijke inrichting Bij regulier beheer, onderhoud en renovatie (inrichtings-) maatregelen treffen.		Provincie Zeeland, Waterschap, Zeeuwse gemeenten	2021- e.v.	Ontwikkelings- en onderhoudsprogramma's van gemeenten, nutsbedrijven, wegbeheerders, etc. combineren met benodigde infrastructuur en maatregelen om (de effecten van) overstroming(-sgevoeligheid) te verminderen.
	O.08	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming Versterken communicatie en bewustzijn crisisbeheersing op basis van handelingsperspectief		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten, Veiligheidsregio Zeeland	2021- e.v.	Communicatie voorafgaand, tijdens en na een overstroming is cruciaal om schade, slachtoffers en maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. Het opstellen van een handelingsperspectief door de Veiligheidsregio Zeeland

Overstromingen						
Afspraak	Nr	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						is een belangrijke eerste stap om te komen tot meer duidelijkheid over de te nemen acties.
	O.09	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming Starten onderzoek en uitvoering wegensysteem ten behoeve van crisisbeheersing		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten, Veiligheidsregio Zeeland, Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant, Provincie Zuid-Holland	2021-2023	Omdat een groot gedeelte van Zeeland overstromingsgevoelig is, dienen veel gebieden preventief geëvacueerd te worden. Om (preventieve) evacuatie te doen slagen dient het wegennet op orde en beschikbaar te zijn vooraf, tijdens en na een overstroming.
	O.10	Laag 3: Evacuatie preventief of na overstroming Verkennen benutten (nieuwe) objecten voor opvang bij crisisbeheersing		Provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, Veiligheidsregio Zeeland	2021-2023	Evacuatie buiten Zeeland is niet in alle gevallen noodzakelijk of mogelijk. Bij de ontwikkeling van (nieuwe) overheid- of maatschappelijke objecten wordt daarom verkend of deze kunnen worden benut als opvanglocatie en voor crisisbeheersing.

Vitale en kwetsbare infrastructuur

Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
<p>Bij nieuwbouw van vitale en kwetsbare functies voeren we altijd een klimaattoets uit.</p> <p>Nieuwbouw van vitaal en kwetsbare infrastructuur en functies vindt niet plaats als uit een klimaattoets blijkt dat het een onveilige locatie betreft en geen maatregelen kunnen worden getroffen om de onveiligheid op te heffen.</p>	V.01	Ontwikkelen en uitvoeren klimaattoets.		Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat, Veiligheidsregio, Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten	2021	<p>Bij nieuwbouw of aanleg van deze specifieke soort van assets en objecten wordt altijd een klimaattoets uitgevoerd. De uitkomst valt in één van de volgende drie categorieën:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nieuwbouw is mogelijk; 2. Nieuwbouw is onder voorwaarden mogelijk omdat klimaatadaptieve bouw c.q. aanleg de risico's van veranderende klimaatomstandigheden wegnemen. 3. Nieuwbouw is niet mogelijk op de beoogde locatie. Er zijn dan twee opties: <ol style="list-style-type: none"> a. Er zijn andere maatschappelijke opgaven waarom de nieuwbouw niet elders kan of specifieke vestigingsfactoren. Hiervoor wordt een afwegingskader geformuleerd waarbij financiën in

Vitale en kwetsbare infrastructuur

Vitale en kwetsbare infrastructuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						<p>beginsel geen reden zijn bij de locatiekeuze. Tevens worden risico's zoveel mogelijk weggenomen en wordt inzichtelijk gemaakt wat het risico inhoudt. De uitkomst van de klimaattoets en de risico's worden aan de betreffende gemeenteraad voorgelegd met de keuze om al dan niet toch nieuwbouw toe te staan;</p> <p>b. Er zijn geen andere maatschappelijke opgaven of specifieke vestigingsfactoren en nieuwbouw vindt dus op een alternatieve locatie plaats.</p>

Vitale en kwetsbare infrastructuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Klimaatopgave specifiek in beeld brengen.	V.02	Uitvoeren Klimaatstresstest havens en industrie.		North Seaports, Overheden (incl. gemeenten met Brzo-inrichtingen), Veiligheidsregio.	Najaar 2020	De havens en industrie (Zeeuwse bedrijven van Vlissingen-oost, Kanaalzone en Brzo-inrichtingen) zijn zich bewust van hun kwetsbaarheden.
	V.03	Uitvoeren klimaatstresstest netwerken		Nutsbedrijven, overheden, Veiligheidsregio	2021	
	V.04	Uitvoeren klimaatstresstest voor overige Vitaal en Kwetsbare functies		Overheden, Veiligheidsregio	2021-2022	
Meekoppelen klimaatadaptatie bij beheer en onderhoud bestaande V&K functies	V.05	Opstellen uitvoeringsprogramma beheer en onderhoud		Eigenaren V&K functies, Zeeuwse overheden.	2022- e.v.	
Opstellen en uitvoeren gezamenlijk uitvoeringsprogramma V&K functies	V.06	Opstellen uitvoeringsprogramma		Eigenaren V&K functies, OZO-themaoverleggen, Zeeuwse overheden.	2022- e.v.	Voor de kwetsbaarheden is een risicodialogo uitgevoerd. Bij regulier beheer en onderhoud wordt klimaatadaptatie nadrukkelijk meegenomen. Aanbevelingen die gelet op ernst en urgentie om dringende uitvoering van maatregelen vragen zijn zoveel mogelijk uitgevoerd. Indien dit door kosten/technisch niet kan,

Vitale en kwetsbare infrastructuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						is hier een bestuurlijke afweging voor gemaakt waarbij inzichtelijk is gemaakt wat de consequenties zijn op het moment van voorkomen.

CONCEPT

Natuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
De Zeeuwse Klimaatadaptatiestrategie ondersteunt of vult lopende programma's aan die bijdragen leveren aan een klimaatrobuste Zeeuwse natuur.	N.01	Klimaatadaptatie integreren in bestaande (beleids)plannen		Provincie Zeeland, natuurorganisaties, Zeeuwse gemeenten	2021-2022	Veel van de opgaven ten aanzien van natuur en klimaatadaptatie staan op de agenda van reeds lopende programma's. Vertrekpunt van de Zeeuwse Klimaatadaptatie Strategie is dan ook dat de strategie lopende programma's ondersteunt en/of aanvult door (breed) agenderen van het belang, gezamenlijke inspanningen en het stimuleren en ondersteunen (onderzoek, innovatie, kennisbundeling, inzet extra middelen).
	We zetten een plus op het versneld afronden van het provinciale Natuurnetwerk inclusief grootschalig herstel van het water- en bodemsysteem binnen en buiten het Natuurnetwerk.	N.02	Optimaliseren van bestaande en nieuwe natuurgebieden		Natuurorganisaties, rijk, provincie	2021-e.v.
N.03		Realiseren van overgangszones rondom bestaande en nieuwe natuur.		Natuurorganisaties, agrariërs, provincie, gemeenten, waterschap	2021-e.v.	Klimaatadaptieve, gebiedsgerichte aanpak, ontwikkelen alternatieve verdienmodellen, inzet extra inspanningen en

Natuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
						(financiële) middelen, onderzoek, innovatie en inspiratie
We versterken natuur buiten het provinciale natuurnetwerk, inclusief het verbinden van noodzakelijke bestaande natuurgebieden binnen Zeeland.	N.04	Overzicht van alle natuurgebieden en mogelijke verbindingsmogelijkheden		Natuurorganisaties, agrariërs, provincie, gemeenten, waterschap	2023-e.v.	Inzet klimaatadaptieve gebiedsgerichte aanpak, inzet extra inspanningen en (financiële) middelen, ontwikkelen alternatieve verdienmodellen, verwerving onderzoek innovatie en inspiratie (ontwikkelen pilots en goede voorbeelden).
We kiezen voor natuurinclusieve benadering in alle aandachtsvelden	N.05	Meekoppelkansen benutten		Gemeenten, ontwikkelaars, agrariërs, provincie, waterschap	2021-e.v.	Inzet op behouden en vergroten natuurwaarden vast onderdeel van ons doen en laten. Natuurwaarden opnemen in ruimtelijke-, bouw-, beheers- en inrichtingsplannen et cetera, in het landelijk en ook het stedelijk gebied. Onderzoek innovatie en inspiratie (ontwikkelen pilots en goede voorbeelden).
	N.06	Realiseren robuust water- en bodemsysteem		Rijk, provincie, waterschap,	2021-e.v.	Het robuuster inrichten van een regionaal water- en

Natuur						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
				gemeenten, in goed overleg met de samenleving (o.a. ZLTO en Natuurmonumenten , Zeeuws Landschap, ZMF)		bodemsysteem helpt bij het opvangen van extremen. Maatregelen met betrekking tot het regionaal bodemwatersysteem vragen om een brede samenwerking. Uitvoering Zeeuws Deltaplan Zoetwater, Gebiedsagenda 2050
	N.07	Behouden buitendijkse natuur en ontwikkelen alternatieven		Rijk, provincie, waterschap, gemeenten, in goed overleg met de samenleving. Kennis-programma Zeespiegelstijging	2021-e.v.	Behoud van buitendijkse natuurwaarden vraagt om nieuwe innovatieve oplossingen.

Landbouw						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
We richten watersystemen robuust in door het opstarten van een integrale gebiedsgerichte aanpak	L.01	Integreer opgaven van de landbouw met andere opgaven en doelen		Ondernemers, provincie Zeeland, waterschap, Zeeuwse gemeenten, natuurorganisaties	2021 e.v.	
	L.02	Benut de uitkomsten van het Zeeuws Deltaplan Zoet water		Ondernemers, provincie Zeeland, waterschap, Zeeuwse gemeenten, natuurorganisaties	2021 e.v.	
We concretiseren en operationaliseren (van de handhaving) het ten minste behouden van zoetwaterbellen	L.03	Verbeteren en intensiveren toezicht en handhaving		Provincie Zeeland, waterschap	2021 e.v.	
	L.04	Automatische registratie onttrekkingen (tijd, plaats, hoeveelheid)		Waterschap, natuurorganisaties	2021 e.v.	
	L.05	Monitoren zoetwaterbellen		Waterschap, provincie Zeeland	2020 e.v.	
In gebieden waar specifieke vormen van bedrijfsvoering of teelten niet ondersteund kunnen worden is een transitie naar een andere innovatieve bedrijfsvoering of andere functie onvermijdelijk.	L.06	Nieuwe teelten introduceren teeltveredeling, herintroductie van 'vergeten teelten'		Ondernemers, provincie Zeeland	2020 e.v.	
	L.07	Inzetten op teelten met een hogere zouttolerantie		Ondernemers, provincie Zeeland	2020 e.v.	

Landbouw						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
	L.08	Functieverandering: <ul style="list-style-type: none"> - teeltvrije zones, - natuurvriendelijke oevers, - bergingsgebieden 		Ondernemers, provincie Zeeland, waterschap	2020 e.v.	
We blijven inzetten op het maatregelenpakket Kaderrichtlijn Water.	L.09	Teelt- en spuitvrije zones langs waterlopen, regelbare drainage,		Provincie Zeeland, waterschap, Zeeuwse gemeenten, natuurorganisaties	2020 e.v.	
We zetten in op het verbeteren van de bodemstructuur t.b.v. het opvangen van weersextremen.	L.10	Duurzaam bodembeheer en verbeteren bodemstructuur: <ul style="list-style-type: none"> - Tegengaan van verdichting - Andere grondbewerkingstechnieken - Organisch stofgehalte verhogen - Bodemleven en doorworteling optimaliseren 		Provincie Zeeland, waterschap, Zeeuwse gemeenten, natuurorganisaties, ondernemers	2020 e.v.	
We zetten een kennisplatform op voor bodemkwaliteit en volhoudbare landbouw.	L.11	Kennis op het gebied van bodem, water, teelten		Waterschap, ondernemers, provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, onderwijs, Rijk	2021	

Landbouw						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Klimaatadaptatie en systeemdiensten verankeren we in agrarisch stimulerings- en subsidiebeleid.	L.12	Ontwikkelen van KPI's voor stimuleren tot het nemen van maatregelen.		Provincie Zeeland, waterschap, Zeeuwse gemeenten	2021-2022	
	L.13	Ondersteuning agrarische bedrijfsvoering bij uitvoering systeemdiensten		Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen	2021-2022	
Verkennen mogelijkheden klimaatadaptatieve aanpak Zeeuwse grondbank;	L.14	Herijking Zeeuwse nota grondbeleid		Provincie Zeeland	2021-2022	

CONCEPT

Bebouwd gebied						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
We brengen de Stedelijke Wateropgave in beeld en zetten in op een inspanningsverplichting voor het oplossen van wateroverlast	B.01	Uitvoeren herijkte Strategie SAZ+		Zeeuwse gemeenten en SAZ+	2021-2025	Zie SAZ+
We brengen de opgave voor grondwateroverlast in beeld	B.02	Als onderdeel van de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater in het stedelijk gebied wordt binnen de in de SWO-systematiek grondwateroverlast verder geïmplementeerd. Onderzoeksprogramma Grondwater.		SAZ+	2021-2025	Dit geldt zowel grondwateroverlast als grondwater tekorten (droogte).
We brengen de opgave voor droogte in beeld	B.03	In samenhang met de maatregel voor het in beeld brengen van de opgave voor grondwater een onderzoeksprogramma opzetten om meer inzicht te verkrijgen in de risico's van droogte in relatie tot stedelijk groen en zettingen in het stedelijk gebied.		Provincie, waterschap en Zeeuwse gemeenten (SAZ+)	2021-2025	Vanuit de thematiek en de wettelijke verantwoordelijkheden, ligt er een verantwoordelijkheid voor het in beeld brengen van de opgave met name bij de gemeente. Aangezien het voor de hele werkregio speelt, wordt dit gezamenlijk opgepakt.
We brengen de hitteopgave in beeld en ontwikkelen een Zeeuwse richtlijn voor het hittebestendig inrichten van het stedelijk gebied.	B.04	In regio-verband wordt de klimaatopgave hitte in het stedelijk gebied in beeld		Provincie, waterschap en Zeeuwse gemeenten	2021-2023	Hierin werken provincie, waterschap en gemeenten nauw samen en dragen ook allen in personele en

Bebouwd gebied						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
		gebracht en een richtlijn ontwikkeld. De gemeenten zorgen voor de lokale detailuitwerking en het uitvoeren van oplossingsmaatregelen.				financiële zin bij. Provincie en waterschap zorgen zoveel mogelijk voor een regionale basis.
We voeren alle ingrepen in het bebouwd gebied klimaatbestendig uit en er wordt invulling gegeven aan de bestaande klimaatopgave. Bij het oplossen van de klimaatopgave haken we zoveel mogelijk aan bij natuurlijke momenten.	B.05	Lokaal wordt, op basis van de in beeld gebrachte klimaatopgave, de prioritering en planning ingevuld op basis van urgentie, projectplanningen en (financiële) haalbaarheid.		Individuele gemeente, waterschap en provincie	2021-2023	Regionaal geldt de afspraak dat alle ingrepen in het bebouwd gebied klimaatbestendig worden uitgevoerd en invulling geven aan de bestaande klimaatopgave. Waar nodig wordt eerder ingegrepen.
We leveren maatwerk bij ingrepen in de openbare ruimte voor het invullen van de opgave, wanneer de volledige klimaatopgave voor dat gebied in beeld is gebracht. Voor de situaties waar de opgave nog niet volledig in beeld is gebracht, wordt een pakket aan 'altijd goed' maatregelen en uitgangspunten ontwikkeld en toegepast.	B.06	Ontwikkelen Zeeuws toetsingsinstrumentarium Klimaatadaptatie voor alle ingrepen in de openbare ruimte.		Samenwerking KasZ	2021	Het klimaatadaptief inrichten van het stedelijk gebied is geen eenvoudige klus. De opgave moet eerst duidelijk in beeld worden gebracht. Daarna volgt het bedenken en uitvoeren van maatregelen.
	B.07	Klimaatadaptatie maatregelen uitvoeren		Zeeuwse gemeenten, provincie Zeeland, waterschap, ondernemers, inwoners	2021-2025	

Bebouwd gebied						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
	B.08	Opstellen en vaststellen altijd goed maatregelenpakket.		Samenwerking KasZ	2021	Pakket bestaat bijv. uit: <ul style="list-style-type: none"> - Meer ruimte creëren voor groen - Openbaar groen niet meer verkopen aan particulieren tenzij compensatie mogelijk is Herplantplicht uitvoeren
	B.09	Bij kleine onderhoudsmaatregelen vindt er een klimaatcheck plaats en worden werkzaamheden klimaatadaptief uitgevoerd.		Samenwerking KasZ, Zeeuwse gemeenten		De klimaatcheck is bedoeld om te bepalen of (kleine) aanpassingen bij kunnen dragen aan het oplossen van de klimaatopgave.
We ontwikkelen een afwegingskader klimaatadaptatie en voeren deze uit bij alle ruimtelijke ordeningsprojecten zoals ruimtelijke ontwikkelingsplannen, bestemmingsplanwijzigingen en herstructureringsprojecten.	B.10	Ontwikkelen Zeeuws afwegingskader klimaatadaptatie – Bij alle maatregelen die worden uitgevoerd in het kader van klimaatadaptatie wordt nagegaan of er meekoppelkansen zijn vanuit andere opgaven.		Samenwerking KasZ, pilotgemeenten (mogelijk wordt dit Sluis)	2021 e.v.	
Gemeenten gaan particulieren stimuleren maatregelen op eigen terrein te nemen.	B.11	Zeeuws stimuleringsprogramma particuliere perceeleigenaren ontwikkelen. Regionaal		Samenwerking KasZ, Zeeuwse gemeenten, IVN en NME	2021 e.v.	

Bebouwd gebied						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
		vindt hierover afstemming plaats.				
	B.12	Toepassen regionale en/of lokale stimuleringsmaatregelen.		Zeeuwse gemeenten, samenwerking KasZ		Voorbeeld: Het project 'De Groene Revolutie Zeeuwse Schoolpleinen' waar Zeeuwse overheden aan deelnemen.
Gemeenten en woningbouwcorporaties maken regionale afspraken over het invullen van de klimaatopgave vanuit de woningbouwcorporaties.	B.13	Klimaatadaptatie wordt meegenomen in de regionale prestatieafspraken		Zeeuwse gemeenten	2021-2022	Voor herontwikkeling van sociale woningbouw kunnen hierover afspraken worden gemaakt met de woningbouwcorporaties, eventueel als onderdeel van de prestatieafspraken die gemeenten met de corporaties maken.
De campagne 'Zeelandverandertmee' wordt voortgezet (bekostigd door alle Zeeuwse overheden)	B.14	Uitvoeren bewustwordingscampagne		Samenwerking KasZ	2021 e.v.	kostenverdeling: 25% provincie, 25% waterschap en 50% gemeenten. Jaarlijks budget €50.000
Vanuit de VZG wordt in samenwerking met de GGD onderzocht of lokale hitteplannen ontwikkeld moeten worden en hoe deze er voor Zeeland uit moeten komen te zien.	B.15	Zeeuwse hitteplannen: a. Onderzoeken b. Ontwikkelen c. Uitvoeren		a. GGD en Zeeuwse gemeenten b. GGD en Zeeuwse gemeenten c. Desbetreffende organisaties	2021-2022	

Bebouwd gebied

Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Bij evenementenvergunning worden door de gemeenten verplicht voorschriften opgenomen over hoe te handelen bij extreem weer.	B.16	In voorschriften hitte en extreme neerslag meenemen. Buiten de scope van de klimaatadaptatiestrategie kan hier ook 'storm' in mee worden genomen.		Veiligheidsregio Zeeland, Zeeuwse gemeenten, GGD	2021 e.v.	Standaard vergunningsvoorschriften voor evenementen ontwikkelen op het gebied van hitte. Daarin moet aandacht worden besteed aan het verschil tussen verschillende evenementen (omvang, locatie, publieksamenstelling, e.d.), Hittegevoeligheid van de locatie, borging van afstemming met KNMI, normen voor beschikbaarheid drinkwater, mate van schaduw, bescherming tegen plotselinge neerslag, e.d. Dit naast al bestaande normen over bereikbaarheid voor hulpdiensten, calamiteiten. Verder dienen ook normen vastgelegd te worden wanneer een evenement wordt afgelast of stilgelegd door het bevoegd gezag.

Bebouwd gebied						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
Uitvoeringsprogramma's op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie stemmen we op elkaar af.	B.17	Er worden plannen gemaakt voor het samenbrengen van gezamenlijke communicatie- en uitvoeringsprojecten		Zeeuwse overheden, nutsbedrijven, woningcorporaties, etc.	2021-2025	

CONCEPT

Recreatie						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
We maken een overzicht van maatregelen voor een klimaatadaptieve inrichting en bedrijfsvoering	R.01	Klimaatstresstest om de klimaatbestendige inrichting van de Zeeuwse verblijfsrecreatie en de toeristische infrastructuur specifiek in kaart te brengen.		Recreatieondernemers, Zeeuwse overheden, Kenniscentrum Kusttoerisme, Recron.	2021	
Ondernemers spelen in op het nieuwe klimaat	R.02	Pilotprojecten klimaatadaptief inrichten		Via Impuls Zeeland: Collega-ondernemers	2021-2023	
	R.03	Analyse huidige opgave klimaatadaptatie binnen de recreatieve sector Opzetten samenwerkingsstructuur.		Recreatieondernemers, Zeeuwse overheden, Kenniscentrum Kusttoerisme, Recron.	2021	
	R.04	Treffen maatregelen voor een klimaatadaptieve inrichting en -bedrijfsvoering		Recreatieondernemers	2021-2022	
	R.05	Opstellen programma voor kennisdeling en-ontwikkeling voor klimaatadaptief handelen		Zeeuwse overheden is samenwerking met recreatieondernemers en recreatieve sector.	2021-2022	

Recreatie						
Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	Hoe (kosten, inzet, uitleg, aandachtspunt, etc.)
	R.06	Uitbreiden aanjaagprogramma met onderdeel klimaatadaptatie		Impuls Zeeland in samenwerking met Recreatieondernemers, de Provincie, gemeenten TUA	2021	
We waarborgen kwaliteit van zwem- en drinkwater	R.07			Provincie Zeeland, Drinkwaterbedrijf Evides, waterschap	2020 e.v.	
We werken aan het opstellen en uitvoeren van een toeristische bewustwordings- en communicatiestrategie	R.08	(Zwem)Waterkwaliteit, gevaren, gezondheidsrisico's worden hierin meegenomen evenals nieuwe ziekteverwekkers.		Zeeuwse overheden is samenwerking met recreatieondernemers en recreatieve sector.	2021-2022	
We zetten ons in voor de beschikbaarheid van droogstrand-zand. Dit is cruciaal voor het toeristische sector en het imago van Zeeland.	R.09	Opstellen gezamenlijk fonds recreatieve zandsuppleties		Recreatieve sector, Zeeuwse kustgemeenten en de provincie Zeeland.	2021-2023	Dit vraagt om een gezamenlijke (financiële) inspanning. Concrete afspraken worden gemaakt in het kader van de Stuurgroep Zeeuwse Kustvisie.

Communicatie en bewustwording

Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	
De komende 6 jaar zijn communicatie en het creëren van draagvlak een belangrijk speerpunt binnen de KASZ.	C.01	Actief uitdragen gezamenlijke communicatiestrategie		Samenwerking KasZ	2021-2027	
We continueren de goede regionale samenwerking op het gebied van communicatie en klimaatadaptatie	C.02	Uitwerken gezamenlijke communicatiestrategie. De strategie is zowel intern (eigen organisaties) als extern (inwoners, bedrijven, instellingen en organisaties) gericht		Samenwerking KasZ	2021	

Uitvoering en organisatie

Afspraak	Nr.	Actie	Trekker	Wie	Wanneer	
We stellen een gezamenlijke uitvoeringsagenda vast en onderhouden deze	U.01	Onderzoeksprogramma opstellen.		Samenwerking KasZ	2021-2022	Invulling geven aan de kennisvragen die er zijn op het gebied van Klimaatadaptatie en het oplossen van de klimaatopgave.
	U.02	Evalueren uitvoeringsagenda		Samenwerking KasZ	Jaarlijks	
	U.03	Opstellen jaarverslag		Samenwerking KasZ	Jaarlijks	
We evalueren de strategie elke 6 jaar	U.04	Evalueren KasZ		Samenwerking KasZ	2026	
	U.05	Opstellen KasZ 2.0 2027-2033		Samenwerking KasZ	2026	
We continueren de samenwerking bij de uitvoering	U.06	Benodigde capaciteit beschikbaar stellen		Samenwerking KasZ	2021 e.v.	
	U.07	We delen onderling actief kennis.		Samenwerking KasZ	2021 e.v.	
We verbreden de samenwerking op het gebied van klimaatverandering met samenleving en maatschappelijke organisaties.	U.08			Samenwerking KasZ	2021 e.v.	